

עין משפט‏
גור מצוה

יז א ב מיי פ"ג מהל' מקי ממנו הלכה ב סגג עשין סח טור ש"ע ח"מ סימן תיא סעף א':

יח ג ד מיי שם הלכה א ב סגג שם טושי"ע שם סימן חי סעף כא סימן תיב סעף ה':

יט ה מיי שם הלכה ג טושי"ע שם סימן תיח סעף א':

כ ו מיי פ"ה מהלכות אסורי ביאה הלכה ט ופ"ו מהלכות נזילת הלכה א':

רבינו הגנאל

לא שנו אלא שנטענו כליז במיז אכל הוא עצמו אם הווק פטור, מאי טעמי' קרקע עולם הויקתו. אמ' ליה שמואל מכדי אבנו סכיני ומשאו שהויקי מכור למדנו, ואלו כמו אבנו חן, בכולן אני קורא בהן ונפל שמה שור, שור ולא אדם חמור ולא כליז. והני מילי לעניין קטלא, אבל לגזקים אדם חייב נמי. וכלים פטורים דהנא למא זה דומה וכו'. והריצא מה דומה לזה מניח אבנו וצלוחיתו לרש"י הרבי' והווק בהן אחר חייב בנזקי אדם ופטור בנזקי צלוחית. ומשני רב היכא דאפקרינהו להני אבנו סכיני ומשאו פטור בנזקי כלים, אבל לא אפקרינהו ממוניה נינהו וכשדור הן חשווכין שחייב בהם הכלים. הילכך לרב הני ממוניה נינהו וחייב בכליז, ושמואל כל תקלה ברשות הרבים בור חשיב ליה וחייב בנזקי אדם ופטור בנזקי כלים. ואותבינן עלייהו ונפל שמה שור או חמור, שור ולא אדם חמור ולא כלים, מכאן נפל לתוכי שור וכליו ונשברו, חמור וכליו ונתקרקעו חייב על הבהמה ופטור על הכלים. מה דומה לזה אבנו סכיני ומשאו שהויקי ברשות הרבי' ופטור לפיכך הטיח צלוחיתו באבן חייב. הא ממתניתא קשיא לתרומה, והיא גופה קשיא רישא אסיפא, רישא קתני ופטור על הכלים וסיפא קתני הטיח צלוחיתו חייב, רב מתרין לטעמיה, חייב על הבהמה ופטור על הכלין ברי"א כשהפקירן, אבל לא הפקירן אפי' בכלים חייב דממוניה נינהו, הטיח צלוחיתו באבן חייב בעל האבן. שמואל מתרין לטעמיה, חייב על הבהמה (ופטור על הבהמה) ופטור על הכלין, כבור נינהו לפיכך פטור בכלים. ולר' יהודה דמחייב אנוזקי כלים בבור, הטיח צלוחיתו באבן חייב בעל האבן. חילוקת ר' יהודה ורבנן בסוף פרק שור שנבא את הפרה. אמר ר' אלעזר לא שנו כו'. איכא דאמרי אמר ר' אלעזר לא

תימי נתקל באבן אבל גיטוי נתקל בקרקע ונישף באבן פטור, אלא אפילו נתקל בקרקע ונישף באבן, אלא אפילו נתקל בקרקע ונישף באבן חייב, כמן כו'. נתן. פי' כיון לדברי הכל אבנו (אבנו) כשהפקיר בור הוא, אמר ר' אלעזי' נתקל שור

כח:

אבל הוא עצמו פטור דקרקע עולם הויקתו. ולא צעי למימר שהווק הוא עצמו במים דלישגא משמע שהחלק עצמו במים ולא שהווק צהן ובאפקריה לא מצי לאוקמי דל"כ לא מחייב לא אכלים ולא על עצמו:

ה"ב היכא דאפקרינהו. פ"ה

דסצר רצ דבור שחייבה עליו תורה בהפקיר רשותו וצורו וא"ת דנשמעתין דמחזרת (לעיל דף כא.) ר"ל דרב סצר צור צרשותו חייב ושמואל סצר דפטור ופי' שם צקונט' דפליגי בהפקיר רשותו ולא הפקיר צורו וי"ל דלא קיימא מסקנא דהתם הכי ומיהו נראה דרב מצי סצר ספיר בהפקיר רשותו ולא צורו נמי אפקרינהו לא היו צור לרב היינו משום דעדיפי בבור ואיכא נמי לחיובניה משום שור ולחייב צהן את הכלים אבל צור צרשותו ליכא לחיובי משור דשור צרשותו פטור כדתנן (לעיל דף ט:.) חוץ מרשות המיוחדת למזיק לכל הפחות צור היו ופטור על הכלים ושמואל דסצר הכא דאפילו לא אפקרינהו היו צור מצי סצר דבור צרשותו פטור לגמרי ואפילו צור לא היו דמצי א"ל צרשותי מאי צעית ומה שצקונטרס ראה לחייב בהפקיר רשותו וצורו כמו בחופר צור צרה"ר אין נראה לר"י דחופר צור צרה"ר חפר צור צאיסור וכן חפר צור צרשותו סמוך לה"ר צאיסור חפרו ואפילו חופר צאנעט רשותו והפקיר רשותו ולא צורו כיון דשלו הוא חייב להסיר התקלה כדאמרנין בהפרה (לקמן דף מת. ושם) דכיון דאית ליה לממלייה ולא מלייה כמאן דכרייה דמי * אבל הפקיר רשותו וצורו דחפר צהיתר וגם השתא דהפקיר לאו צעל הצור הוא לא מחייב תדע דצפ' הפרה (לקמן כא.) דחקינן לאשכוחי צור של שני שומפין:

ונשוף באבן. דוקא נקיט דנשוף צאצן אבל נתקל צאצן ונשוף בקרקע פטור דקרקע עולם הויקמו ואפילו שמואל * מורה הכא דפטור כדפטור לקמן בהפרה (דף גג. ושם) נתקל צבור ונפל לאחורי הצור וההיא דלעיל דמחייב שמואל צריך לאוקמא כגון שנחבט בקרקע שהמים נשפים עליה דדמי לקרקע הצור ואע"ג דשור שדחף חצירו לצור וגם הניח אצן ע"פ הצור וצא שור ונתקל צה ונפל לצור מחייבין בהפרה

(שם) יש לחלק כיון שיש שם תקלה על הצור ומיהו ודאי לרב קשה כי היכי דקאמר רצ קרקע עולם הויקמו ה"נ נימא צעל האצן צור של פלוני הויקי:

אמר רבה במתבוי' להורידה בו. רצה לא צעי לאוקמי במתכוין לשצור כדמוקי לה אצי' לקמן משום דנשברה כדו דקאמר

ת"ק משמע דנשברה מאליז עלה קאמי ר' יהודה לחלק צין מתכוין לשאין מתכוין וא"ת והא ר' יהודה אית ליה צפרק האומנין (ב"מ דף פז: ושם^{טו}) דנתקל לאו פושע הוא גצי מעביר מצית ממקום למקום ונשברה דקאמר ר' יהודה שומר חנם ישבע נושא שכר ישלם ומפרש התם האי כדיניה והאי כדיניה ואין לומר דמתכוין להורידה דהכא היו פושע טפי דל"כ היכי דייק מכלל דמחייב ר"מ אפילו

נפשרה דלמא דנתקל דוקא מחייב אבל נפשרה דהוי אונס טפי לא וי"ל דקסצר רצה כי היכי דאמרנין התם לר"מ דשצועה זו תקנת חכמים היא צשומר שכר ה"נ לרבי יהודה תקנת חכמים היא צשומר חנם אלא דקסצר רבי יהודה דצשומר שכר לא רצו חכמים להלך: **ואונס רחמנא פשריה.** ומפגע תחת פלע לא מרצינן אונס גמור כדפירשתי לעיל (דף ס: ס:):

והתניא נשברה כדו בו. וא"ת והיכי מייתי מצרייתא דפטור ר"מ צקנקניט צרוח שאינה מצייה דלמא ה"מ לענין שאר נזקין אבל מתני' איכא לאוקמי צאדס המזיק דצדךך הלוכו נפלו המרסיס על האדס מכחו ודאס המזיק חייב צרוח שאינה מצייה כדאמרנין לעיל סוף פרק שני (דף סו.) וי"ל דצמתניתין נמי קתני והוחלק אחד במים דתקלת מימיו הוא ולא אדס המזיק ולמה מחייב שם ר"מ יותר מצקנקניס וא"ת ומאי פריך מולעגרה לא תעשה דצר דנפאשרה ודאי מחייב ר"מ אע"פ שהנפילה היתה צאונס מ"מ אחר כך היה לו לסלק וי"ל דרבי מאיר מחייב בכל ענין אף על פי שלא היה לו פנאי לסלק:

המניח פרק שלישי בבא קמא

אכל הווק הוא עצמו פטור: **קרקע עולם.** שאין לה צעלים: **הויקסו.** וממונו של זה גרמא צעלמא עבד ליה ורב לטעמיה דאמר לקמן (דף נ:.) צור שחייבה עליו תורה להצלו ולא לחצטו: **מצורו למדנו.** צפ"ק (דף נ:.) **שור ולא אדס חמור ולא כלים.** והני מילי

היכא דמת האדס דקרא צמימה משתעי דכתיב והמת יהיה לו אצל צנוק אדס חייב צעל הצור דקרא מכופר (א) ממעטינן: **ועליס פטורין.** על נזקי כלים פטור צעל הצור דשצירמן זו היא מיתתן ומתניתין נמי מימיו צורו הוא הלכך כי חייב על נזקי הגוף חייציה ולא על הכלים: **ורצ ה"מ.** דתקלתו למדנו מצורו: **דאפקרינהו.** כי צור דסצר רצ צור שחייבה עליו תורה בהפקיר רשותו וצורו הוא דחייצמו: **אכל לא אפקרינהו ממונו הוא.** ומשורו למדנו הלכך טיטוף כלי ממונו דמזיק עבד אצל נזק הגוף קרקע עולם עבדה ושמואל סצר בהפקיר רשותו ולא הפקיר צורו נמי משתעי קרא ופטור צו את הכלים הלכך מתני' אע"ג דלא אפקרינהו צורו היו ומאי דקתני חייב צהיזק גופו קמיירי ולא צכלוי ואע"ג דקרקע עולם עבדה ליה חייב דשמואל לטעמיה דאמר לקמן (דף נ:.) צור שחייבה עליו תורה להצלו וכ"ש לחצטו ואע"ג דקרקע עולם אזקמיה: **נשצצרו.** צכלי השור שייכא צצירה כגון עול וסולמנין. קריעה שייכא במרדעת של חמור: **הא נמה זה דומא אדרצב.** תולה כתיבא צלא כתיבא: **אלא מה דומא לוא נו'.**

דאס הווקין צהס כלים או נתקל צהן אדס ומת פטור: **רישא.** דקתני אצנו וסכיני דומין לצור: **קשיא לרב.** ס"ד אפי' דלאא אפקריה מיירי: **וסיפא.** דקתני אס הטיח אחר צלוחיתו צאצן של זה חייב: **קשיא לשמואל.** דהשתא משמע דמשורו למדנו: **צז"א.** דאצנו דומה לצור כשהפקירו: **לר' יהודה דמחייב על נזקי כלים צצור.** צפרק שור שנגח את הפרה (לקמן דף גג:.) **לא שנו.** דהטיח צלוחיתו צאצן חייב: **אלא שנתקל צאצן ונשוף.** הכלי צאצן: **פטור.** דקרקע גרמה לו: **דלא כר' נפן.** דאמר לקמן (דף נג.) צשור שדחף את חצירו לצור כל היכא דליכא לאשתלומי מהאי שור משתלם מצור האי דעבד ליה הויקא:

צצמקוין להורידה למטה מצטיפיו. ונתקל והוטעה צכותל חייב דנתקל פושע הוא: **אמר אצי' מכלל.** דר"מ דמחמייר טפי מחייב: **אפי' נפאשרה.** נימוחה הכד מעצמה על כתיפו דהוי אונס: **נפאשרה.** נימוחה כדמתרגמינן (שמות טז) וחס השמש ונמס פאשר: **אפילו אונס צידו.** אפילו נפאשרה מעצמה שלא נפלה מידו אלא נימוחה ונאשר האחזן צידו: **פטור**

פושע הוא: **אמר אצי' מכלל.** דר"מ דמחמייר טפי מחייב: **אפי' נפאשרה.** נימוחה הכד מעצמה על כתיפו דהוי אונס: **נפאשרה.** נימוחה כדמתרגמינן (שמות טז) וחס השמש ונמס פאשר: **אפילו אונס צידו.** אפילו נפאשרה מעצמה שלא נפלה מידו אלא נימוחה ונאשר האחזן צידו: **פטור**

באחזיתו. וקיימי' לן כשמואל דהיל' כותיה בדיני, וכו' אלעזר אליבא דר' נתן. פיס', ר' יהודה אומ' במתבויז חייב כו'. דייקנין מוקתני ר' יהודה במתבויז חייב ואוקמ' רבה במתבויז להורידה למטה מכתיפו ונפלה ונשברה, מכלל דת"ק דהוא ר' מאיר, מחייב אפי' אונתה בידו. ואמאי, אונס הוא ואונס רחמנא

מסורת הש"ס

(א) ולעיל ג: א. לקמן לא:
ממ: א.
ט לקמן נב,
א רש"ל מ"ז, ד) ולעיל ה:
וש"נ,
ס) ולקמן גג,
ו) נדרסיס ס.פ. ע"ז נד,
ו) לקמן נו. נט: ב"מ פב:,
ח) ע"י מוס' ב"מ קיח,
ד"ה זמן,
ט) ד"ה וסבר,
י) ד"ה ושמאל,

תורה אור השלם

1. וכי יפתח איש שור או כי יצרה איש בר ולא יבטנו ונפל שקמה שור או חמור:
שמות כא לג
2. ולצער לא תעשה דבר אין לצער חטא קות כי באשר יקום איש על רעויו וירצחו נפש כן תהדר דמיו:
דברים כב כו

(א) רש"י ד"ה שור ולא וכו' מכופר ממעטיה
ה"ס:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ה"פ בו' אבל הפקיר רשותו ובורו. עיין לעיל דף י ע"א מוספות ד"ה מה לעור: שם ד"ה ונשוף בו' מורה הכא דפטור. עיין לקמן דף ג ע"ב מוספות ד"ה לשמואל:

מוסף רש"י

דכתיב ולנערה לא תעשה דבר. משום דאטסה היא (נדריס כז.)

רבינו הגנאל (המשך) ויציאו בו בקרקע ונחבט חייבי בעל האבן כי הוא בעל הבור, ודומה הקרקע הזה לשור שדחף את שור אחר לאבן שחזא בו, ואמרי' כמן כו' נתן, ורבנן כי האי גונאט פטרי ליה לבעל הבור, דתניא שור שדחף את חבירו לבור בעל השור חייב בעל הבור פטור. ר' נתן אומ' זה משלם מחצתו וזה משלם מחצתו. ואטקי' לר' נתן תמן בעיקר פלוגמתייהו כל היכא דליכא מתורא לאשתלומי מידו (דחורא) דביציאן כוליה הויקא. הילכך, כיון דקאמר ר' אלעזר חייב כמן כו' נתן, כיון דליכא לאשתלומי מן הקרקע משתלם כל הנזק מבעל האבן. וחילוקת ר' נתן ורבנן ופירוש טמנן בפ' שור שנגח את הפרה באחזיתו. וקיימי' לן כשמואל דהיל' כותיה בדיני, וכו' אלעזר אליבא דר' נתן. פיס', ר' יהודה אומ' במתבויז חייב כו'. דייקנין מוקתני ר' יהודה במתבויז חייב ואוקמ' רבה במתבויז להורידה למטה מכתיפו ונפלה ונשברה, מכלל דת"ק דהוא ר' מאיר, מחייב אפי' אונתה בידו. ואמאי, אונס הוא ואונס רחמנא